

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

д.е.н., проф. Кузнєцова Л.В.
“ ” — 20 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030508 «ФІНАНСИ І КРЕДИТ»

за темою:

«РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ»

Виконавець

студент ЦФЗН
Руденко Надія
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

К.е.н., викладач
(науковий ступінь, вчене звання)
Шмуратко Я.А.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	6
1.1 Економічна сутність банківського кредитування фізичних осіб	6
1.2 Нормативно-правове забезпечення банківського кредитування фізичних осіб	14
Висновки до першого розділу	17
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РИНКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	19
2.1 Еволюція розвитку кредитування фізичних осіб в Україні	19
2.2 Аналіз діяльності ПАТ «Правекс-Банк» та його місце в банківській системі України	24
2.3 Аналіз тенденцій розвитку кредитування фізичних осіб на прикладі ПАТ КБ «Правекс-Банк»	35
Висновки до другого розділу	41
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	42
3.1 Світовий досвід кредитування фізичних осіб	42
3.2 Проблеми розвитку банківського кредитування фізичних осіб та пропозиції щодо їх вирішення	49
Висновки до третього розділу	55
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Банківське кредитування фізичних осіб займає важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості країн світу. Його актуальність зростає з кожним роком, що пояснюється багатьма чинниками, зокрема прагненням фізичних осіб до зростання рівня життя. Водночас активізація кредитування фізичних осіб є економічно важливою і вигідною не тільки для населення, а й для банківських установ та для стабілізації й розвитку економіки держави загалом. Її роль сьогодні значно зростає і в Україні, незважаючи на фінансово-економічну нестабільність та погіршення макроекономічних показників. У макроекономічному плані кредитування фізичних осіб, збільшує сукупний платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що стимулює розширення обсягів їх виробництва, а кредитування фізичних осіб – підприємців сприяє створенню додаткових робочих місць, створює основу сучасного економічного простору та його основу – малий бізнес.

Тому дослідження проблем розвитку кредитування банками фізичних осіб, пошук шляхів їх вирішення та підвищення їх ефективності є актуальними напрямом наукових досліджень у рішенні цих проблем та визначило тему роботи.

Проблеми банківського споживчого кредитування розглянуто в працях вітчизняних і зарубіжних авторів, а саме: О. Вовчак, Е. Долана, О. Дзюблюка, О. Заруби, С. Ілляшенка, О. Кириченка, Л. Лютого, Ю. Масленченкова, М. Пуховкіної, П. Роуза, І. Осадчого, Л. Кузнецової, А. Мороза, М. Пудовкіна, Т. Смовженко, М. Савлука, А. Степаненко, Н. Мостовенко, Л. Сердюк та ін. Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених із цієї проблематики варто зауважити, що існує потреба в її подальшому дослідженні.

Актуальність зазначених проблем в сучасних умовах зумовили вибір теми, окреслили об'єкт та предмет дослідження, його мету та основні завдання.

Метою дослідження є узагальнення основних тенденцій розвитку банківського кредитування фізичних осіб, визначення основних проблем, що перешкоджають його розвитку, та начинів їх вирішення.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити економічну сутність та особливості банківського кредитування фізичних осіб;
- визначити особливості організації процесу кредитування фізичних осіб;
- проаналізувати нормативно–правове забезпечення кредитування фізичних осіб;
- проаналізувати розвиток процесів банківського кредитування в Україні та визначити поточні тенденції зазначених процесів;
- визначити місце ПАТ КБ «Правекс-Банк» в банківській системі України та дослідити особливості, динаміку та тенденції розвитку кредитування клієнтів – фізичних осіб;
- проаналізувати світовий досвід організації кредитування фізичних осіб;
- дослідити проблеми розвитку банківського кредитування фізичних осіб та надати пропозиції щодо їх вирішення.

Об'єкт дослідження - економічні відносини, що виникають у процесі банківського кредитування клієнтів банків - фізичних осіб.

Предмет дослідження - діяльність банків у сфері кредитування фізичних осіб в сучасних умовах.

Методи дослідження. У процесі роботи використовувались такі методи досліджень: абстрактно-логічний – для аналізу наукової літератури для системної оцінки (при визначенні сутності кредитування фізичних осіб), статистично-економічний – для оцінки банківського кредитування фізичних осіб в Україні; системного підходу – для обґрунтування висновків і пропозицій щодо вдосконалення операцій з надання кредитів фізичним особам, підвищення їх ефективності і зниження ризиковості.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, монографії та наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. Інформаційні джерела для аналітичних розрахунків обмежуються фінансовою звітністю ПАТ КБ «Правекс-Банк», офіційними даними НБУ та інформацією, що розміщена на офіційних сайтах комерційних банків України.

Практична цінність отриманих результатів дипломного дослідження полягає в поглибленні наукового обґрунтування особливостей розвитку банківського кредитування фізичних осіб.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено, розглянуто, узагальнено та запропоновано вирішення актуальної проблеми на сьогоднішній день з удосконалення теоретико-методичних положень і розробки практичних рекомендацій щодо проблем та перспектив розвитку банківського кредитування фізичних осіб в Україні.

За результатами дослідження сформульовано ряд висновків теоретичного, методичного та рекомендаційного змісту, які вирішують основні завдання роботи відповідно до поставленої мети.

1. Особливості юридичного статусу фізичної особи згідно законодавства України дозволяє виокремити в системі банківського кредитування фізичних осіб кредитування фізичних осіб–підприємців, яке має ознаки кредитних відносин між банком та підприємством- юридичною особою, тобто розглядається як кредитування господарської діяльності та кредитування фізичних осіб, які не провадять господарської діяльності та не мають статусу юридичної особи, тобто кредитування для задоволення поточних потреб фізичних осіб, або споживче кредитування.

2. Споживчий кредит – це невиробничий кредит, тобто не призначений для отримання додаткового прибутку, який надається для задоволення споживчих потреб населення (кредит фізичній особі) чи найманих працівників (кредит юридичній особі), під процент у тимчасове користування на умовах забезпечення, повернення, строковості, платності та цільової спрямованості та сплачується за рахунок джерел, не пов'язаних з експлуатацією наданого кредиту.

3. Роль банківського кредитування фізичних осіб визначається характеристиками та функціями, які є притаманними саме кредитуванню фізичних осіб, зокрема споживчому кредитуванню, а саме:

- зменшення соціальної напруги, яка виникає внаслідок нерівномірного зростання цін на предмети тривалого користування й наявними доходами населення;

- сприяння підвищенню життєвого рівня населення й прискорює економічний розвиток, оскільки сприяє зростанню внутрішнього платоспроможного попиту та призводить до зростання обсягів виробництва;

- збільшення сукупного платоспроможного попиту на споживчі товари й послуги, що стимулює розширення виробництва в умовах ринкової економіки;

- сприяння прискоренню обігу грошових коштів, що призводить до стимулювання фінансово-банківської галузі.

4. Законодавче забезпечення кредитування фізичних осіб, незважаючи на суттєві надбання останніх років, залишається досить недосконалим та вимагає вирішення низки й специфічних проблем.

5. В розвитку банківського кредитування фізичних осіб можна виокремити 6 етапів, які відповідають особливостям економічного розвитку країни. Швидке зростання в період «буму» кредитування до фінансово-економічної кризи 2008 року було зумовлено як загальноекономічними факторами, так й тим, що в країні з'явилась велика кількість банків з іноземним капіталом, які принесли у вітчизняну банківську систему досвід кредитування фізичних осіб.

6. Агресивна кредитна політика банків призвела до стрімкого зростання обсягів кредитів фізичним особам в портфелях банків, що у поєднанні із зростанням обсягів кредитів, наданих в іноземній валюті, призвело до накопичення кредитних ризиків в банківській системі.

7. Період після фінансової кризи 2008р характеризувався кризою неплатежів за кредитами, наданими фізичним особам, та призвів до виникнення соціальної напруги в Україні.

8. Період після 2013р й до тепер характеризується як нова хвиля кризи в банківському кредитуванні фізичних осіб, але ця криза зумовлена зовнішніми по

відношенню до банків факторами, серед яких політична та економічна кризи, інфляційно-девальваційні процеси тощо, та призвели до нової хвилі неплатежів і скорочення обсягів наданих кредитів.

9. Стабілізація стану кредитування фізичних осіб спостерігається з 2017р. Але тенденції, що спостерігаються загалом в банківській системі, є досить диференційованими для окремих банків. Так, деякі банки скорочують портфель кредитів наданих фізичним особам шляхом продажу прав вимоги за ними третім особам, реструктуризації існуючих кредитів, та скорочення кредитних продуктів, що пропонуються клієнтам-фізичним особам.

10. Вирішенню проблем управління ризиками сприятимуть подальші дослідження та впровадження у таких напрямках:

- покращення первинної оцінки платоспроможності клієнта – розробка скорингових моделей, чуттєвих до змін, що відбуваються в економічному середовищі (поєднання економічних показників платоспроможності з загальними тенденціями соціального життя);

- створення інфраструктурних підрозділів, які б попереджали можливі шахрайські дії збоку клієнтів, наприклад, кредитних бюро, та допомагали банкам проводити роботу по поверненню проблемної заборгованості (колекторські компанії), пошук ефективних механізмів страхування кредитних ризиків (співпраця зі страховими компаніями у напрямку страхування саме ризиків неповернення заборгованості), а також забезпечення належного рівня професійної підготовки співробітників банків;

- вдосконалення методів оптимізації загального портфелю споживчих кредитів.

11. Кредитування фізичних осіб – підприємців є важливою складовою економічного розвитку економічної системи, отже потребує підтримки збоку держави. Проведений аналіз світового досвіду кредитування малого і середнього бізнесу в розвинутих країнах світу свідчить, що серед напрямів такої підтримки чинне місце посідає організація співпраці держави та комерційних банків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ, Роз'яснення від 14.01.2011, Статус фізичної особи - підприємця: проблеми застосування законодавства, режим доступу // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11>
2. Цивільний кодекс України
3. Енциклопедія банківської справи України / Ред. кол.: В.С.Стельмах (голова) та ін. - К.: Молодь, ІнЮре. 2001.-680 с.,с.482
4. Кузнецова Л.В. Кредитний менеджмент: підручник. - Одеса: ОРІДУ НАДУ. 2007. - 332с.
5. Банківські операції: підручник/За ред. О.В. Дзюблюка. - Тернопіль: Внд-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. - 696 с.
6. Галяєва, Л. Є. Проблеми розвитку банківського споживчого кредитування в Україні та Росії [Електронний ресурс] / Л. Є. Галяєва, Л. О. Гаряга // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2010. - № 3(9). - С. 186-190. - Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/oldJrn/soc_gum/VUbsNbU/2010_3/VUBSNBU9_pl86-pl90.pdf Банковское дело: Учебник/Под ред. Белоглазовой Г. Н., Кроливецкой Л.П. - М.: Финансы и статистика, 2009. - 592 с
- 7.
8. Вовк, В. Я. Кредитування і контроль [Текст]: навчальний посібник / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. - К.: Знання, 2008. - 463 с.
9. Банківські операції [Текст]: підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза. - [3-тє вид., перероб. і доп.]. - К.: КНЕУ, 2008. - 608 с.
10. Декрет о валютном регулировании
11. Про споживче кредитування [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 15.11.2016 р. N0 1734- VIII / Верховна Рада України. - Офіційний текст. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.

12. Про розміщення Пам'ятки позичальника банку за споживчим кредитом: лист Національного банку України: 10.11.2008 № 40-5i1/4640-15577[Електронний ресурс] / Національний банк України. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0541-07>.
13. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 12.05.1991 р. N0 1023- XII / Верховна Рада України. - Офіційний текст. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
14. Шинкаренко Р.В. Посткризове відновлення ринку споживчого кредитування в Україні і Р.В. Шинкаренко, Р.В. Корнилюк / [Електронний ресурс]. - Режим доступу - <http://www.ir.kneu.edu.ua/iSOSO/titstream'IOI0/3308/1/KRV110501-1.pdf>
15. Дубчак О. «проблеми правового регулювання споживчого кредитування в Україні», // Світ фінансів 2/2013, с.152
16. Постанову Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» №351 від 30.06.2016р
17. Вовчак О. Д. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності / О. Д. Вовчак, О. І. Антонюк // Європейські перспективи. - 2016. - Вип. 2. - С. 148-157. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2016_2_24.
18. Деньги, кредит, банки: Справочное пособие / Г.И. Кравцова, Б.С. Войтешенко, Е.И. Кравцов и др. ;под общ. ред. Г.И. Кравцовой , Мн.: Меркаванне, 1994. 270 с.
19. Деньги. Кредит. Банки: Учебник для вузов/ под ред. Профессора Е. Ф. Жукова. М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. 622 с.
20. Дорош Г. Чи захищаються права споживачів при здійсненні банківської діяльності? // „Юридична газета”, № 6(67), 20 квітня 2006 року
21. Задерей Н. Гроші на швидкість // Діловий тижневик „КОНТРАКТИ” № 01 від 09.01.2006, www.kontrakty.com.ua
22. Задерей Н. Чий кредит простіший // Діловий тижневик „КОНТРАКТИ” № 48 від 28.11.2005, www.kontrakty.com.ua

23. Задерей Н. Перше всеукраїнське бюро кредитних історій// Український діловий тижневик "Контракти" / № 24 від 13062005, www.kontrakty.com.ua
24. Задерей Н. Група «ТАС» захопилася створенням бюро кредитних історій// Український діловий тижневик "Контракти" / № 41 від 10102005
25. Zvieriakov, M.I., Zavadska, D.V. Model of intensive innovative development: world experience of implementation and trends of formation in Ukraine // Naukovyi Visnyk NHU, 2018, No 5,155-166.
26. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи [Текст] / М. І. Зверякова, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - № 4. – С. 3 – 12.
27. Зверяков М.І. Управління фінансовою стійкістю банків / М.І. Зверяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергеева. – Одеса: Видавництво «Атлант», - 2014. – 485 с.
28. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергеева. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
29. Економічний словникдовідник: За ред. док. екон. наук, проф. С.В. Мочерного К.: Феміна, 1995. 368 с.
30. Євтух О.Т. Іпотека – механізм ефективного використання ресурсів – Луцьк, «Волинська обласна друкарня», 2001, 305 с.
31. Коваленко К. Гарантована якість – перше кредитне товариство: лідер руху кредитних спілок // „Україна Business, №46, 2005
32. Коцовська Р., Ричаківська В та інш. Операції комерційних банків – Львів : ЛБІ НБУ, 2001 – 276 с.
33. Кредитний ризик комерційного банку. Навч. посіб./ В.В.Вітлінський, О.В.Пернарівський, Я.С.Наконечний, Г.І.Великоіваненко; за ред В.В.Вітлінського. К.: Тво "Знання", КОО, 2000. 251с.
34. Кредитование / Пер. с англ. Под. ред. М. А. Гольцберга К.:Торгово издательское бюро ВНУ , 1994. 384 с. (INKO)
35. Кудрявцев В.А., Кудрявцева Е.В. Основы организации ипотечного кредитования – М.: «Высшая школа», 1998 64 с.
36. Полфреман Д. Основы банковского дела /Пер. с англ. – М.:ИНФРАМ, 1996. – 624 с.

37. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: Монографія. — КНЕУ, 2002.— 316 с.
38. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. — 2е вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ. 2004. — 468 с.
39. Роуз П.С. Банковский менеджмент. Пер. с англ. со 2го изд.— М.: «Дело ЛТД»,1995.— 768 с.
40. Руководство по кредитному менеджменту / Пер. с англ. Под ред. Б.Эдвардса 3е изд. — М.:ИНФРАМ, 1996. — 464 с.
41. Семенюта О.Г. Деньги, кредит, банки в Российской Федерации: учебное пособие. М.: «Контур», 1998. 304 с.
42. Шевченко Р. І. Банківські операції : Навч.метод. посіб. для самост. вивч.дисципліни / Київський національний економічний унт К. : КНЕУ, 2003. — 276с.
43. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль : Навч.метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Київський національний економічний інститут. К. : КНЕУ, 2002. 183с.
44. Власов, И.П. Кредитование малого бизнеса: перспективы развития / И.П.Власов // Финансы и кредит. - 2013. - №3. - С.44-45.
45. Государственная поддержка малого и среднего бизнеса в Финляндии [Електроний ресурс].- Режим електронного доступу: <http://www.infofin.ru/p23.php>
46. Малый бизнесв Германии [Електроний ресурс]. Режим електронного доступу: <http://www.kreditbusiness.ru/aermanv.html>
47. Малый бизнес в Китае [Електроний ресурс]. Режим електронного доступу: <http://www.kreditbusiness.ru/china.html>
48. Програми з розвитку кредитування суб'єктів господарювання в США - Режим електронного доступу: [http:// la.ru.net/podd/podd6.html](http://la.ru.net/podd/podd6.html)
49. Офіційний сайт НБУ — [HTTP://www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua)
50. Офіційний сайт ПАТ КБ “Правекс Банк” — <https://www.pravex.com.ua/>
51. Офіційний сайт Асоціації банків України — [HTTP://WWW.AUB.COM](http://WWW.AUB.COM).
52. Офіційний сайт фінансової компанії „Єврокредит” // www.eurokredit.com.ua
53. Офіційний сайт Української Національної Іпотечної Асоціації <http://unia.com.ua>
54. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву <http://>

www.molod_kredit.kiev.ua

55. Офіційний сайт Товариства з обмеженою відповідальністю «Українське бюро кредитних історій» <http://www.ubki.com.ua>

56. Законодавчо-довідкова система законодавства України –
HTTP://WWW.LIGAZAKON.COM.UA